

שיעורי ליל שבת

שיעור מורינו הגאון רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א

גליון 14 – תשע"ז

בית הכנסת המרכזי שיכון ה'

בעל קורא ששינה משמעות הפסוק ולא חזר האם יש לחזור בשבת הבאה

באחד מהישיב"ק החשובות בב"ב קרא הבעל קורא בשבת פרשת שמות בפסוק "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה" את המילה 'וירא' בחיריק מלשון יראה במקום בשוא שהוא מלשון התגלות שזהו שינוי לשון לגמרי המשנה את משמעות הפסוק ומחייב לחזור, אך למעשה דנו שם בדבר כל אותה שבת ולא חזרו וקראו הפסוק, ועתה יש לדון האם מוטל עליהם לקרוא הפסוק יחד עם עוד שני פסוקים בשבת הבאה כמו שמצינו דאם בטלו שבת אחת קריאת התורה בציבור קורין אותה בשבת הבאה (רמ"א סי' קל"ה ס"ב), או שרק על פרשה שלמה חוזרים ולא על דילוג של פסוק אחד או על שינוי משמעות.

ושאלה זו היתה משמעותית במיוחד לבני הישיבה שהיו אמורים להיות בביתם בשבת שאח"כ ככל "שבת מברכין", ואם עליהם לחזור ולקרות הפסוקים שוב פעם בשבת הבאה היה אסור להם לצאת באותה שבת לביתם, ולקרא באמצע השבוע א"א שאין קורין קריאה של שבת בחול (עי' בתשובת יוסף אומץ להחיד"א, מביאו בזכור לאברהם ח"ג או"ח אות ס' סקפ"ח ומובא לקמן).

ואין לנידון זה זכר בפוסקים, דהנה כתב השו"ע (קמ"ב ס"א) וז"ל "קרא וטעה אפילו בדקדוק אות אחת מחזירין אותו", ובמ"ב שם כתב "והיינו בין כשהוא עומד עדיין בפסוק זה ובין כשכבר גמר הפרשה, ואפילו ברך לאחריה נמי העולה אחריו חוזר לאותו פסוק וקורא ממנו ולהלן עד סוף הפרשה ועוד שלושה פסוקים מהפרשה שלאחריה", והנה לא מבואר כלל במ"ב מה הדין בכה"ג שגמר את התפילה האם צריך להשלים ולא מבואר מה הדין להשלים במנחה או בשבת הבאה.

ובסימן קלז (ס"ג) הוסיף השו"ע 'דאפילו דילג פסוק אחד חוזר וקורא, ואפילו אחר שהחזיר את התורה ואמר קדיש חוזר וקורא הוא ושנים עמו, ואפילו הפטיר והתפלל מוסף חוזר וקורא, ומבואר שאפילו לאחר מוסף צריך לחזור ולקרות, אך עדיין לא מוזכר האם כשלא חזר עליו לקרות במנחה או בשבת הבאה.

מעשה שהיה בתקופת המהר"ם מינץ

והנה בשו"ת מהר"ם מינץ (סי' פ"ה, מובא במג"א קל"ה ס"ד) הביא מעשה שהיה בשב"ק "ויקהל פקודי" שלאחר שקראו ששה קרואים היה קטטה גדולה מי יזכה בעליית שביעי, ומחמת הקטטה

הלכו רוב הציבור לבית כנסת אחר ונשארו בביה"כ רק חמשה אנשים, ודן המהר"ם מינץ האם צריכין אותם אנשים להשלים בשבת הבאה, וכתב דלא ישלימו מג' טעמים, האחד כיון שרוב הציבור כבר קראו בבית כנסת אחר, והשני דלא קוראים ג' פרשיות ביחד, והשלישי דאין קוראים כאחד מב' חומשים, ומבואר שבלי טעמים אלו היה מוטל עליהם להשלים בשבת הבאה אפילו שהחסירו 'שביעי' בלבד, וא"כ לכאורה"ה לעניננו על בני הישיבה להשלים בשבת הבאה, אע"פ שמדובר בשינוי משמעות של פסוק אחד.

ולמעשה הוציא ראש הישיבה שם את בני הישיבה לביתם, משום דבס' פסקי תשובות (סי' קל"ז) הביא מהחיד"א בספרו יוסף אומץ (פ"י י"ב אות ה') שכתב "ונראה דאם לא נזכרו בהיותם בביה"כ רק לאחר שהלכו לבתיהם וכל שכן אם לא נזכרו עד שעה שהלכו למנחה כבר עבר הזמן ולא יחזור עוד", ומשמע דכ"ש אם נזכרו רק לאחר השבת שאי"צ לחזור.

ומדברי המהר"ם מינץ נראה שאין סתירה כלל לדברי החיד"א, דשם מדובר שלא השלימו השבעה קרואים וכאילו לא קראו הפרשה כלל, וא"כ חסרה להם פרשה שלמה שודאי שעליהם להשלימה בשבת הבאה, אך בנידון שלנו ובדברי החיד"א מדובר שעלו שבעה קרואים אלא דשינה משמעות הענין או דילג פסוק ובזה משמע מהחיד"א שאי"צ לחזור בשבת הבאה.

והדבר מוכח מדברי המהר"ם מינץ שכתב בטעמו השני שאין חוזרין כיון שלא קוראין ג' פרשיות בשבת אחת (ויקהל, פקודי, ויקרא), והיינו שאפילו שהחסירו רק 'שביעי' בפרשת "פקודי" וקראו את פרשת "ויקהל" כולה ורוב פרשת פקודי, מעיקר הדין היה עליהם לחזור על כל שני הפרשיות בשבת הבאה, ומוכח דאם לא השלימו שבעה קרואים נחשב כאילו לא קראו הפרשה כלל.

דעת רבותינו גדולי הדור שליט"א

ושאלתי שאלה זו את רבינו מרן הגרא"ל שטינמן שליט"א, ואמר דמסתבר שהיה עליהם לחזור ולקרות בשבת הבאה, וכן שמעתי מהגר"י זילברשטין שליט"א דלא מצינו חילוק בזה וצריך לחזור גם בשבת הבאה, וכן נשאל מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א והורה לחזור.

ונראה דיש להוסיף סיבה נוספת לצדד כפי שנקט ראש הישיבה שם דאין צריכין לחזור וכמבואר בפשטות בחיד"א, דהרי כ' הביה"ל (שם בס' קמ"ב ס"א) דאף שאם שינה ממשמעות הפסוק עליו לחזור ולקרות, מ"מ כתב בחיי אדם שלענין ברכה סמכין על הפוסקים שסוברים דאפילו בנשתנה הענין אי"צ לחזור בדיעבד, וא"כ יתכן שאפשר לצרף הענין ולומר דכמו לענין ברכה אף לגבי שבת הבאה אפשר לסמוך על הפוסקים שאי"צ לחזור כלל.

(נכתב ע"י אחד השומעים)

לע"נ

אבי יצחק בן אליהו טוביה - נלב"ע י' אלול
ואמי רבקה בת אברהם משה - נלב"ע י"ב אלול
נתרם ע"י בנם שיחי'